

NIEZGRABNE PRZEDMIOTY

Alina Szapocznikow oraz Maria Bartuszo, Pauline Boty, Louise Bourgeois, Eva Hesse i Paulina Ołowska.

14 maja – 6 lipca 2009

Życiorysy artystek:

Alina Szapocznikow urodziła się w 1926 roku w Kaliszu w zasymilowanej lekarskiej rodzinie żydowskiej. Po wybuchu II wojny światowej została umieszczona w getcie pabianickim, potem łódzkim, skąd została wywieziona do obozów koncentracyjnych (ostatni obóz, w którym przebywała to Teresin). Po zakończeniu wojny Szapocznikow podjęła decyzję o wyjeździe do Pragi, gdzie podjęła pracę w zakładzie kamieniarskim i uczyła się podstaw rzemiosła rzeźbiarskiego. W 1946 roku Szapocznikow rozpoczęła studia w Wyższej Szkole Artystyczno-Przemysłowej w pracowni Josefa Wagnera, które przerwała w listopadzie 1947 roku, kiedy wyjechała do Paryża. Tu wkrótce zaczęła uczęszczać do Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts, gdzie przez dwa lata była wolną słuchaczką w pracowni Paula Niclausse'a. Kolejną przerwę w studiach spowodowała ciężka choroba – gruźlica otrzewnej – którą udało się pokonać po kilku miesiącach dzięki zastosowaniu nowego wtedy leku. Nigdy nie otrzymała dyplomu tej, ani innej uczelni artystycznej.

W Paryżu przebywała w środowisku polskiej młodej inteligencji. Związała się z Ryszardem Stanisławskim, studentem matematyki, potem historii sztuki na Sorbonie, z którym wspólnie w 1951 roku podjęła decyzję o powrocie do Polski (byli małżeństwem do 1958 roku, w 1952 roku adoptowali syna Piotra). Włączyła się w polskie życie artystyczne, biorąc udział w kilku konkursach na pomniki, między innymi Ludwika Waryńskiego, Stalina (dziś w Galerii Socrealizmu z Kozłówek) czy Przyjaźni Polsko-Rosyjskiej (do 1992 roku w holu Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie, obecnie zaginiony). Pracowała też wtedy przy wystroju Marszałkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej (MDM) w Warszawie i przy rekonstrukcji gdańskiej Starówki.

W 1957 roku miała miejsce pierwsza wystawa indywidualna Szapocznikow w Galerii Zachęta. Kolejne pokazy organizowane na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych (m. in. w Galerii Krzywego Koła w Warszawie, w Galerii BWA w Sopocie, w Galerie Falsetti w Prato, czy wreszcie podczas XXXI Biennale w Wenecji w 1962 roku) ugruntowały pozycję artystki. Wystawa w Prato była ekspozycją rysunków zorganizowaną przez włoskiego krytyka Giuseppe Marchiori. Szapocznikow, choć zasadniczo rzeźbiarka, przez całe swoje życie artystyczne wykonywała w różnych technikach rysunki, z których część spotkała się z bardzo dobrym przyjęciem (w 1972 roku dostała nagrodę za serię *Paysage humain*).

W 1963 roku artystka wyjechała do Paryża wraz z grafikiem Romanem Cieślewiczem (z którym była związana od końca lat pięćdziesiątych) i synem. Szapocznikow starała się zbliżyć do kręgu Nowych Realistów. Utrzymywała znajomość z poznanym jeszcze w czasie pobytu w Polsce Pierrem Restanym, ojcem tego ruchu, który jednak dopiero w 1967 roku zorganizował jej pierwszą paryską indywidualną wystawę w Galerie Florence Houston-Brown. Pokazała na niej wykonane w ostatnich dwóch latach prace z wykorzystaniem poliestru, wiele z nich z odlewami fragmentów ciała (swojego i innych

kobiet), m. in. *Usta iluminowane, Iluminowaną, Podróż, Autoportret, Portret wielokrotny*. Ekspozycja ta, choć dobrze przyjęta, nie umożliwiła Szapocznikow zrobienia szybkiej kariery na paryskiej i światowej scenie artystycznej. Co prawda dostawała zaproszenia na wystawy zbiorowe i zorganizowano jeszcze jej dwie indywidualne ekspozycje (w Brukseli w 1968 roku i w Genewie w 1971), ale wydaje się, że jej twórczość nie została w pełni zrozumiana i doceniona, zarówno przez Restany'ego, jak i innych krytyków. W porównaniu z dziełami artystów jej współczesnych, jej prace były znacznie bardziej sensualne, dosłowniej przywoływały indywidualne doznania ciała i odsyłały w stronę emocji. Były nie tylko ekspresywne, ale i otwarte na metaforyczne odczytania.

W drugiej połowie lat sześćdziesiątych Szapocznikow tworzyła przede wszystkim rzeźby pokazujące różne fragmenty kobiecego ciała. Pojawiały się one w różnej skali i materiałach, np. w zakładach kamieniarskich w Quercetta koło Carrary wykonała marmurowe *Grands Ventres [Wielkie brzuchy]*, a w Paryżu serię *Expansion*, gdzie między innymi odlew brzucha (ale i innych części ciała) wtopiła w czarną masę poliuretanu. Niektóre z powstałych w tym okresie prac miały charakter użytkowych przedmiotów, przeznaczonych do seryjnej produkcji i sprzedaży w sklepach ze wzornictwem, jak lampy z abażurem z odlewów kobiecych piersi i ust, pierścionki z odlewem ust, czy brzuchy-poduszki. Zaczęła też zatapiać w poliestrze różne materiały: fragmenty ubrań (*Ça coule en Rouge*), przedmioty czy fotografie (seria *Pamiątki*).

W 1969 roku w twórczości Szapocznikow zaczęły się pojawiać prace zatytułowane *Nowotwory*. Wtedy wykryto u Szapocznikow raka piersi i podjęto próbę jego leczenia. W czasie choroby artystka nie przestała tworzyć. Wręcz przeciwnie, była niezwykle aktywna. Pojawiły się w jej sztuce nowe wątki, między innymi prace konceptualne takie jak pomysł wyrzeźbienia w marmurze w skali 2:1 samochodu Rolls-Royce (powstały tylko dwie miniatury), czy zrobienia ślizgawki w głębi krateru Wezuwiusza.

Alina Szapocznikow zmarła 3 marca 1973 roku. Pochowana została na cmentarzu Montmartre w Paryżu.

(tekst: Agata Jakubowska)

Maria Bartuszova (1936-1996) rzeźbiarka, urodziła się i studiowała w Pradze, całe swoje dorosłe artystyczne życie spędziła w Koszycach. Od wczesnych lat 60. tworzyła abstrakcyjne rzeźby inspirowane formami organicznymi. Czasem przybierały one formę monumentalnych realizacji publicznych zamawianych przez władze czeskosłowackie. Stopniowo formy jej rzeźb stały się coraz mniej konwencjonalne i coraz bardziej indywidualne, wyrażające emocje. W 1976 i 1983 artystka wykorzystwała je w czasie warsztatów z niewidomymi dziećmi. Od 1984 roku artystka wypracowała całkowicie nowatorską metodę odlewania gipsowych struktur. Przyjmują one najczęściej kształt perforowanych sfer – kruchych i delikatnych jak skorupki ogromnych jaj. Są to odlewy lub formy negatywowe, które przywołują utopijną architekturę, powtarzające się moduły obsesyjnie powielanych struktur. Te prace staną się jej znakiem rozpoznawczym. W Koszycach pracowała w otoczeniu lokalnego środowiska artystycznego, ale jej postawa pozostała osobna. Poszukiwanie indywidualnej ekspresji zakłętej w obsesyjnie powtarzanych formach, można uznać za profeminiście. Zainteresowanie jej twórczością pojawia się dopiero w latach 90. Przede wszystkim wśród młodszych słowackich artystów takich jak Denisa Lahocka, Roman Ondak czy Boris Ondreicka. Prace Bartuszovej pokazano na międzynarodowej wystawie Documenta XII w Kassel w 2007rok.

(tekst: md)

Pauline Boty (1938-1966) malarka i aktorka, mieszkała w Londynie. Współtwórczyni brytyjskiego pop-artu i jedna z nielicznych kobiet w tym kręgu, brała udział w jednej z pierwszych manifestacji tego kierunku artystycznego w 1961 roku w AIA Gallery w Londynie. W swoich obrazach do charakterystycznych dla pop-artu motywów - fascynacji światem mediów i gwiazd kultury masowej - dodała wątki kobiece, które szczególnie po 1963 roku nabrały charakteru krytycznego, jak w obrazach *It's a Man's World I* i *II*. W swoim malarstwie, co rzadkie w tym czasie w kręgu pop-artu, odnosiła się także do bieżącej polityki, malując *Cuba Si* oraz *Scandal 63* (odwołujący się do afery Profumo). Będąc jednocześnie aktorką i aktywna uczestniczką życia towarzyskiego swingującego Londynu bardzo

świadomie traktował swój wizerunek pięknej blondynki, której działalność artystyczna nie jest traktowana w pełni poważnie. Grała z tego rodzaju przesadami malując np. obraz *The Only Blond In the World 63* i fotografując się na tle swoich obrazów w zalotnych pozach.

Tragicznie zmarła w bardzo młodym wieku. Jej życie było materiałem na wielką artystyczną legendę. Jako pionierka postawy feministycznej, w dodatku zaangażowana w nie kojarzony z feminizmem pop-art została zapomniana. Jej twórczość przypomniano na wystawie w Barbican Art Center w Londynie na wystawie *The Sixties Art Scene In London* w 1993.

(tekst: md)

Louise Bourgeois, najważniejsza rzeźbiarka amerykańska, urodziła się w 1911 roku w Paryżu. W 1938 roku przeprowadziła się wraz z mężem, amerykańskim historykiem sztuki Robertem Goldwaterem do Stanów Zjednoczonych. Kontynuowała tu rozpoczęte we Francji studia artystyczne. Pierwszą wystawę rzeźb zorganizowano jej w 1947 roku. Mimo dobrego przyjęcia, ekspozycja ta nie wyznacza początku kariery artystycznej Bourgeois. Sukcesy zaczęła odnosić dopiero w latach siedemdziesiątych. Zwrócono wtedy uwagę zarówno na aspekty formalne rzeźb artystki, jak i treści jakie one ewokowały. W dużej mierze abstrakcyjne prace wykonywała w tym czasie zarówno w tradycyjnych (marmur), jak i nowoczesnych materiałach (lateks), później także z wykorzystaniem przedmiotów znalezionych. Powstałe w latach sześćdziesiątych rzeźby jawią się jako niezwykle zmysłowe, w sugestywny, choć nie bezpośredni sposób odnoszące się do problemu seksualności. Z czasem artystka zaczęła akcentować w nich znaczenie przeżyć z domu rodzinnego. Artystka żyje i pracuje w Nowym Jorku.

(tekst: md)

Eva Hesse urodziła się w 1936 roku w Hamburgu w ortodoksyjnej żydowskiej rodzinie prawniczej. W 1939 roku wraz z rodzicami wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych, osiedlili się w Nowym Jorku. W latach pięćdziesiątych Hesse studiowała malarstwo na kierunkach artystycznych kilku uczelni. Początkowo wykonywała głównie rysunki, które pokazała na swojej pierwszej indywidualnej wystawie w 1963 roku. Te wczesne prace artystki, ukazujące formy balansujące między figuracją i abstrakcją, formami geometrycznymi i organicznymi, ujawniają jej zainteresowanie cielesnymi i mechanicznymi konstrukcjami. Po pewnym czasie Hesse skupiła się na tworzeniu rzeźb uznawanych za reprezentatywne dla post-minimalizmu. W swoich dziennikach artystka pisała wiele zarówno o życiu osobistym, jak i zawodowym, łącząc bezpośrednio obie sfery. Sporo uwagi poświęciła w nich także statusowi młodej artystki w świecie sztuki zdominowanym przez mężczyzn. Hesse zmarła w 1970 roku na raka mózgu.

(tekst: md)

Paulina Ołowska urodzona w 1976 roku w Gdańsku, studiowała na ASP w Gdańsku oraz Rijksakademie w Amsterdamie. W jej twórczości obok malarstwa istotne są akcje, w których często współpracuje z innymi artystami, a także aranżacje wystaw innych twórców oraz animowanie życia kulturalnego i działania kuratorskie. Jest autorką wielu projektów, takich jak *Marzenie Prowincjonalnej Dziewczyny*, 2001 (z Lucy McKenzie i Julią Wójcik) lub *Nova Popularna*, 2002 (z Lucy McKenzie). Brała udział w wielu międzynarodowych wystawach, między innymi: wystawa indywidualna w Braunschweig Kunstverein 2004, Portikus we Frankfurcie, 2007 i Berlin Biennale, 2008.

Paulina Ołowska od początku swojej działalności artystycznej interesuje się miejscem kobiety artystki w świecie. W przewrotny i innowacyjny sposób odwraca i wykorzystuje różne stereotypy i role przypisywane artystkom, od tradycyjnego umniejszania ich pozycji do feministycznych manifestów. Charakterystyczne jest dla niej szukanie protoplastek rozmaitych ról podejmowanych przez artystki, stąd w kręgu jej zainteresowania znalazły się Alina Szapocznikow i Pauline Boty, a także Zofia Stryjeńska.

kontakt dla prasy: Marcel Andino Velez
kom. +48 604 504 774
e-mail: marcel.andino@artmuseum.pl

Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie
ul. Pańska 3
00-124 Warszawa
tel. +48 22 596 40 10
fax. +48 22 596 40 22
www.artmuseum.pl